

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 11

1.

Класифікація видів пам'яті за часовими характеристиками спирається на ознаку тривалості збереження інформації і має наступні види: миттєва (сенсорна), короткочасна, оперативна (як окремий вид), довготривала.

Сенсорна пам'ять фіксує і зберігає інформацію в аферентних частинах аналізаторів (у внутрішніх каналах вуха, на сітківці ока, в закінченнях шкірного, нюхового, смакового нервів) протягом 250 мс. Тобто в миттєвій (сенсорній) пам'яті інформація зберігається дуже короткий час (від 0,3 до 2,0 секунди) і стосується того, як відображається дійсність на рівні рецепторів. За допомогою цього виду пам'яті людина на дуже короткий час утримує картину зовнішнього світу. Обсяг її набагато перевищує обсяг короткочасної пам'яті, але інформація, яка міститься в ній, дуже швидко руйнується. Миттєва пам'ять в залежності від модальності аналізатора має різні підвиди, велике значення серед яких відіграють зорова (іконічна) і слухова (ехоїчна) пам'ять. Миттєва пам'ять забезпечує збереження сприйманого образу під час мигання та рухів очима та під впливом інших факторів. Інакше кажучи, за допомогою миттєвої пам'яті забезпечується злите, а не розірване, сприйняття світу, а також предметність сприйняття. Цю пам'ять, миттєвий відбиток різної модальності, називають над-короткочасною. Необхідна умова утримання інформації в сенсорній пам'яті - наявність настанови на її появу.

П.І. Зінченко вважає, що сенсорна пам'ять тривалістю 100 мс створює можливість предметної віднесеності образу, проте ні константність, ні узагальненість ще не формується. Завдяки їй індивід може розпізнавати образи ще в процесі їхнього формування. Так, у зоровій сенсорній пам'яті відбувається первинна обробка інформації, що надходить, її відбір (фільтрація), сканування (зчитування), після чого частина відібраної інформації надходить для подальшої переробки в центральні канали - у короткочасну, а потім і тривалу пам'ять.

Короткочасна пам'ять утримує інформацію, яка надходить до неї із миттєвої і довготривалої пам'яті. Час зберігання інформації в ній — від 15 до 30 сек. Ця пам'ять не має різновидів за модальністю і зберігає те, на що спрямована увага людини. Американський психолог Дж. Міллер довів, що обсяг короткочасної пам'яті обмежений. Залежно від складності об'єктів запам'ятовування кількість їх може коливатись у межах від 5 до 9 (7 ± 2), тобто в середньому короткочасна пам'ять здатна одночасно зберігати сім

елементів. Індивід може збільшити кількість інформації, утримуваної в короткочасній пам'яті, шляхом перекодування елементів у нові структурні одиниці. Структурними одиницями можуть бути як окремі літери, так і слова, речення. Для більшого обсягу запам'ятовуваної інформації необхідно зробити їх більш інформаційно насиченими за рахунок групування, схематизації, узагальнення в єдиний цілісний образ. Короткочасна пам'ять забезпечує константність образу, що сприймається та обслуговує розуміння, мислення. Вона дозволяє управляти тривалістю збереження слідів за допомогою повторення. Переведення інформації з короткочасної в довготривалу нерідко викликає труднощі, бо спочатку необхідно осмислити і певним чином структурувати матеріал, пов'язати його з тим, що людина добре знає, а потім повторити. Механічний характер проговорювання матеріалу призводить до забування, якщо ж він осмислений і супроводжується мнемічними діями, то переходить у тривалу пам'ять.

Виділяють також **оперативну пам'ять** – запам'ятовування, збереження і відтворення інформації в міру потреби в досягненні мети конкретної діяльності або окремих операцій. Оперативна пам'ять - пам'ять розрахована на збереження інформації протягом певного, заздалегідь заданого терміну. Термін зберігання інформації коливається від декількох секунд до декількох днів. Після рішення поставленої задачі інформація може зникнути з оперативної пам'яті. Оперативна пам'ять потрібна для виконання людиною певних поточних операцій і утримання інформації під час них. Так, синхронний перекладач утримує слова, почуті від іноземця, поки не перекладе їх, потім забуває. Гарним прикладом також може бути інформація, яку намагається вкласти в себе студент на час іспиту: чітко задані тимчасові рамки і завдання. Після складання іспиту - знову спостерігається повна "амнезія" по даному питанню. Цей вид пам'ять є як би перехідним, від короткочасної до довготривалої, так як включає в себе елементи і тієї й іншої пам'яті.

Довготривала пам'ять (те, що утримується більше 30 хвилин) - практично не обмежена за об'ємом і тривалістю зберігання інформації. Матеріал у ній зберігається, зазнаючи впливу процесів запам'ятовування, забування, відтворення. Це основне сховище досвіду людини. В нього поступає матеріал із короткочасної пам'яті, але він не знаходиться там в постійному вигляді. Цей матеріал неперервно перетворюється: узагальнюється, класифікується, об'єднується в смислові групи. Ця пам'ять починає функціонувати не відразу після того, як було завчено матеріал, а через деякий час. Людина повинна перемкнутися з одного процесу на інший: з запам'ятовування на відтворення. Ці два процеси несумісні і їхні механізми повністю різні. Цікаво, що чим частіше

відтворюється інформація, тим міцніше вона закріплюється в пам'яті. Іншими словами, людина може в будь-який потрібний момент пригадати інформацію за допомогою зусилля волі. Цікаво зауважити, що розумові здібності не завжди є показником якості пам'яті. Наприклад, у недоумкуватих людей, іноді зустрічається феноменальна довготривала пам'ять. Довготривала пам'ять - це найскладніший вид пам'яті, який поділяють на два типи: перший - зі свідомим доступом, тобто людина може за своїм бажанням згадати потрібну інформацію; другий - із закритим доступом. У цьому разі людина в природних умовах не може користуватись довготривалою пам'яттю, і лише під час гіпнозу, завдяки подразненню всіх ділянок головного мозку, актуалізуються в усіх деталях образи, переживання власного життя. Відомі випадки феноменальної пам'яті й унікальних здібностей лікувати, які пов'язані з доступом до цього виду пам'яті. У людей з феноменальною пам'яттю інформація відновлюється після тривалого зберігання (десятки років) без змін. Це свідчить про відсутність у такій пам'яті перетворень і здатності до забування. У людей, які не мають описаних здібностей, тривала пам'ять без довільного доступу становить, ймовірно, базу інтуїції.

Всі різновиди пам'яті пов'язані між собою, що зумовлюється як змістом запам'ятовуваного, так і цілями й засобами діяльності, в яку включаються процеси пам'яті. Вони існують окремо, паралельно. Засвоєна інформація може переходити з одного виду пам'яті в інший, більш тривалий, але при цьому необхідна додаткова її обробка: глибше усвідомлення, погодження з досвідом, порівняння, переструктурування, перекодування, переведення в словесно-логічну пам'ять. Внаслідок перетворень пам'ять набуває більш узагальненого і опосередкованого характеру, стає більш підготовленою для тривалого зберігання і довільного застосування.

3.

Результати процесу мислення (думки) існують у формі **суджень, умовиводів і понять**. **Судження** - це форма мисленого відображення об'єктивної дійсності, яка полягає в тому, що ми стверджуємо наявність або відсутність ознак, властивостей або відносин у певних об'єктах. Наприклад: *"Сума внутрішніх кутів трикутника дорівнює 180 градусам"*, *"Ця квітка - блакитна"*, *"Це - вагомий доказ"* тощо. Характерною властивістю судження є те, що воно існує, виявляється і формується в реченні. Проте судження та речення - речі не тотожні. Судження – це акт мислення, що відображає зв'язки, відношення речей, а речення – це граматичне сполучення слів, що виявляє і фіксує це відображення.

Кожне судження включає **суб'єкт і предикат**.

Суб'єктом є предмет судження, про який йдеться і який відображається в нашій свідомості. Предикат – це відображення тих відносин, ознак,

властивостей, які ми стверджуємо. *Наприклад: «Усі солдати ворожої сторони – мої вороги», де «всі солдати ворожої сторони» – це суб'єкт, а «мої вороги» – предикат.*

Судження бувають **одиначними** («Пан Кравченко – мій начальник»), **частковими** («Деякі начальники виявляють нетактовність»), **загальними** («Усі чиновники – бюрократи»). Це **прості** судження.

Судження, що складаються з кількох простих суджень, називають **складними** (наприклад: «Сьогодні мій день народження, мама готує святковий стіл, запрошено гостей – отже, я буду з друзями веселитися»). Залежно від того, стверджуємо ми чи заперечуємо наявність певних ознак і відношень в об'єктах, судження бувають **ствердними або заперечними**.

Судження є **істинним**, якщо воно правильно відображає відношення, які існують в об'єктивній дійсності. Істинність судження перевіряється практикою. Істинність наших знань чи суджень ми можемо з'ясувати шляхом розкриття підстав, на яких вони ґрунтуються, зіставляючи їх з іншими судженнями, тобто **розмірковуючи**. **Міркування** - це низка пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки, довести її або заперечити. *Прикладом міркування є доведення теореми.* У міркуванні ми з одних суджень виводимо нові шляхом **умовиводів**.

Умовиводом називається така форма мислення, в якій ми з одного або кількох суджень виводимо нове. В умовиводах через уже наявні в нас знання ми здобуваємо нові. Умовиводи бувають **індуктивні, дедуктивні або за аналогією**. **Індуктивний умовивід** - це судження, в якому на підставі окремих фактів, посилянь, конкретного, часткового роблять узагальнення. *Наприклад: «Срібло, залізо, мідь – метали; срібло, залізо, мідь при нагріванні розширюються: отже, метали при нагріванні розширюються».* **Дедуктивний умовивід** - це судження, в якому на підставі загальних висновків і положень здобувають знання про часткове, конкретне. *Наприклад: «Усі метали при нагріванні розширюються; срібло – метал: отже, срібло при нагріванні розширюється».* **Умовивід за аналогією** ґрунтується на подібності окремих істотних ознак об'єктів, і на цій підставі роблять висновок про можливу схожість цих об'єктів за іншими ознаками. Умовиводи широко використовують у науковій та практичній діяльності, зокрема в навчально-виховній роботі з дітьми.

Дані, отримані в процесі мислення, фіксуються в поняттях. **Поняття** - — це форма мислення, за допомогою якої пізнається сутність предметів та явищ дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях, узагальнюються їх істотні ознаки. **Істотні ознаки** — це такі ознаки, які належать об'єктам за

будь-яких умов, виражають їх природу, сутність, відрізняють ці об'єкти від інших об'єктів, тобто це їх найважливіші властивості, без яких вони не можуть існувати. *Наприклад, істотна ознака всіх літальних апаратів полягає в тому, що вони здатні підніматися в повітря.*

Поняття завжди існує і виявляється в слові, через слово воно повідомляється іншим людям. За допомогою мови утворюються системи понять, які становлять різні галузі наук. Поняття і слово становлять собою єдність, але не тотожність. Слово не утворює поняття, воно є лише знаряддям його утворення. Поняття – елемент думки, слово – елемент мови. Немає поняття без слова, але не кожне слово – це поняття. *Наприклад, «вечоріє» – слово і поняття, «так» – слово, але не поняття тощо.* Одні й ті самі поняття в різних мовах передаються різними словами. Кожне поняття характеризується **обсягом і змістом**.

Обсяг поняття – це відображене в ньому коло об'єктів.

Зміст поняття – це відображення в ньому сукупності їх істотних ознак.

Поняття з більшим обсягом називаються **родовими** («меблі», «транспорт»). Щодо понять із меншим обсягом ознак («офісні меблі», «легкові автомобілі»), то вони є **видовими**. Поняття, що мають ширший обсяг, мають назву **категорії**. *Наприклад, «рух», «кількість», «якість», «простір», «час».* Поняття поділяють на **загальні, одиничні, збірні**.

Ті поняття, які відображають істотні ознаки одиничних об'єктів, називають **одиничними** («автомат», «бій», «гармата», «розвідник»).

Поняття, які відображають ознаки цілих класів предметів, є **загальними** («елемент», «зброя» тощо). **Збірні** поняття відображають ознаки певної сукупності однорідних предметів, що мисляться як одне ціле. Ці поняття охоплюють ознаки особливого, збірного індивідуального предмета. *Наприклад, "оркестр", "листя", "сузір'я" тощо.*

Поняття поділяють на **конкретні та абстрактні**. У **конкретних** поняттях відображаються певні предмети, явища та зв'язки між ними (*наприклад, «літаки», «танки», «бійці»*). В **абстрактних** поняттях відображаються істотні ознаки та властивості відокремлено від самих об'єктів (*«тактика», «мужність», «хорообрість», «добро», «зло» тощо*). Поділ понять на абстрактні та конкретні є відносним, оскільки абстракція має місце в утворенні кожного поняття.

2.

Я вважаю, що по-перше треба звернутися до того що таке увага? Увага є вибірковою спрямованістю й зосередженістю свідомості особистості на об'єктах, що відповідають її потребам, інтересам та цілям діяльності або поведінки. Тобто функції уваги полягають у тому, що людина серед безлічі подразників, що діють на неї, обирає потрібні, важливі, а інші гальмує, виробляє програми дій та зберігає зосередженість, контроль над їхнім протіканням. Тож, вже стає незрозумілим, як учням таких “ідеальних” класів розвивати свою увагу? І як потім перенести це на реальне життя, адже вийшовши зі школи у відкритий світ в цих учнів вже не буде таких класів, без відволікаючих подразників. Взагалі, виходячи з функцій уваги неможливо говорити про оптимальні умови організації уваги, в яких немає подразників, саме “непотрібних”, “не важливих” спираючись на цілі урока. Адже подразники, відволікаючи чинники - і є умовою для виникнення уваги. Якби не було б відволікаючих подразників не було б і уваги як такої, вона стала би просто не потрібна.

4.

Мова є носієм пізнаного й водночас знаряддям пізнання нового (Г. С. Костюк).

Хотілося б спертися на це висловлювання перша частина якого дуже влучно ілюструє мою думку, щодо цього питання. Називаємо ми щось вже пізнане. Те що, Ж.Адамар називає “дійсно думаю” скоріше за все і є процесом пізнання, або мислення, тож поки цей процес відбувається слова і не виникають, адже ще нема чого називати.